ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
М.ӘУЕЗОВ атындағы ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН УНИВЕРСИТЕТІ
БАСҚАРУ ЖӘНЕ БИЗНЕС ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ
«ЭКОНОМИКА» КАФЕДРАСЫ

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Тақырыбы: «Экономиканың тұрақты дамуы және қоғамды жаңғырту саласындағы ғылыми зерттеулер»

Экономика ғылымдарының кандидаты, профессор Айдарова А.Б.

ЖОСПАР

- «Тұрақты даму» ұғымы
- Тұрақты дамуға көшу параметрлерін талдау және болжау
- Тұрақты дамуға көшу кезеңдері
- Тұрақты дамудың үштік тұжырымдамасы
- Жаңғырту: теориялық және әдістемелік тәсілдер
- Қазақстан ғылымының жалпы сипаттамасы.

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ» ҰҒЫМЫ

Тұрақты даму, сондай-ақ үйлесімді даму, теңгерімді даму – бұл табиғи ресурстар, инвестициялық бағыт, ғылыми-техникалық даму бағдары, тұлғалық даму және институционалдық өзгерістер бір-бірімен үйлестірілген және қазіргі және болашақтағы әлеуетті күшейтетін экономикалық және әлеуметтік өзгерістер үдерісі.

Бұл көбінесе адамдардың өмір сүру сапасын, қажеттіліктері мен тілектерін қанағаттандыруды қамтамасыз ету туралы.

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ» ТЕРМИНІ

Бұл «жалғасатын» («өзін-өзі қамтамасыз ететін») даму, яғни адамзаттың одан әрі өмір сүруіне және оның бір бағытта дамуына қайшы келмейтін даму.

Профессор Л.Г.Мельниктің айтуынша, тұрақты даму терминін аударудың кейбір сәйкессіздігі, қисынсыздығы бар. «Тұрақтылық» тепе-теңдікті болжайды, ал «даму» жүйесі тепе-теңдік күйден үнемі шығып кетсе ғана мүмкін болады деп есептейді.

«ТҰРАҚТЫ ДАМУ» ТЕРМИНІ

Солоу өсу моделінде (Роберт Солоу атымен аталған) тұрақты күй модельдің ұзақ мерзімді өнімі болып табылады. Бұл термин әдетте ұлттық экономиканы білдіреді, бірақ қаланың, аймақтың немесе бүкіл планетаның экономикасына қатысты болуы мүмкін.

Академик Н.Н.Моисеевтің пайымдауынша, идеяның мәні «адам мен биосфераның бірлескен эволюциясы» терминімен көрінеді.

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУҒА КӨШУІНІҢ ӨЗЕКТІЛІГІ МЕН АЛҒЫ ШАРТТАРЫ

Елдің тұрақты дамуы – болашақ ұрпақтың өз қажеттіліктерін қанағаттандыру мүмкіндігіне нұқсан келтірмей, қазіргі ұрпақтың қажеттіліктерін қанағаттандыратын даму.

Қазақстан Республикасы үшін тұрақты дамуға көшу кезек күттірмейтін қажеттілік болып табылады. Табиғи ресурстарды пайдалану арқылы экономикалық өсу белгілі бір кезеңде ғана жүзеге асады. Қазіргі жағдайда өсу мен даму неғұрлым прогрессивті механизмдерді қажет етеді.

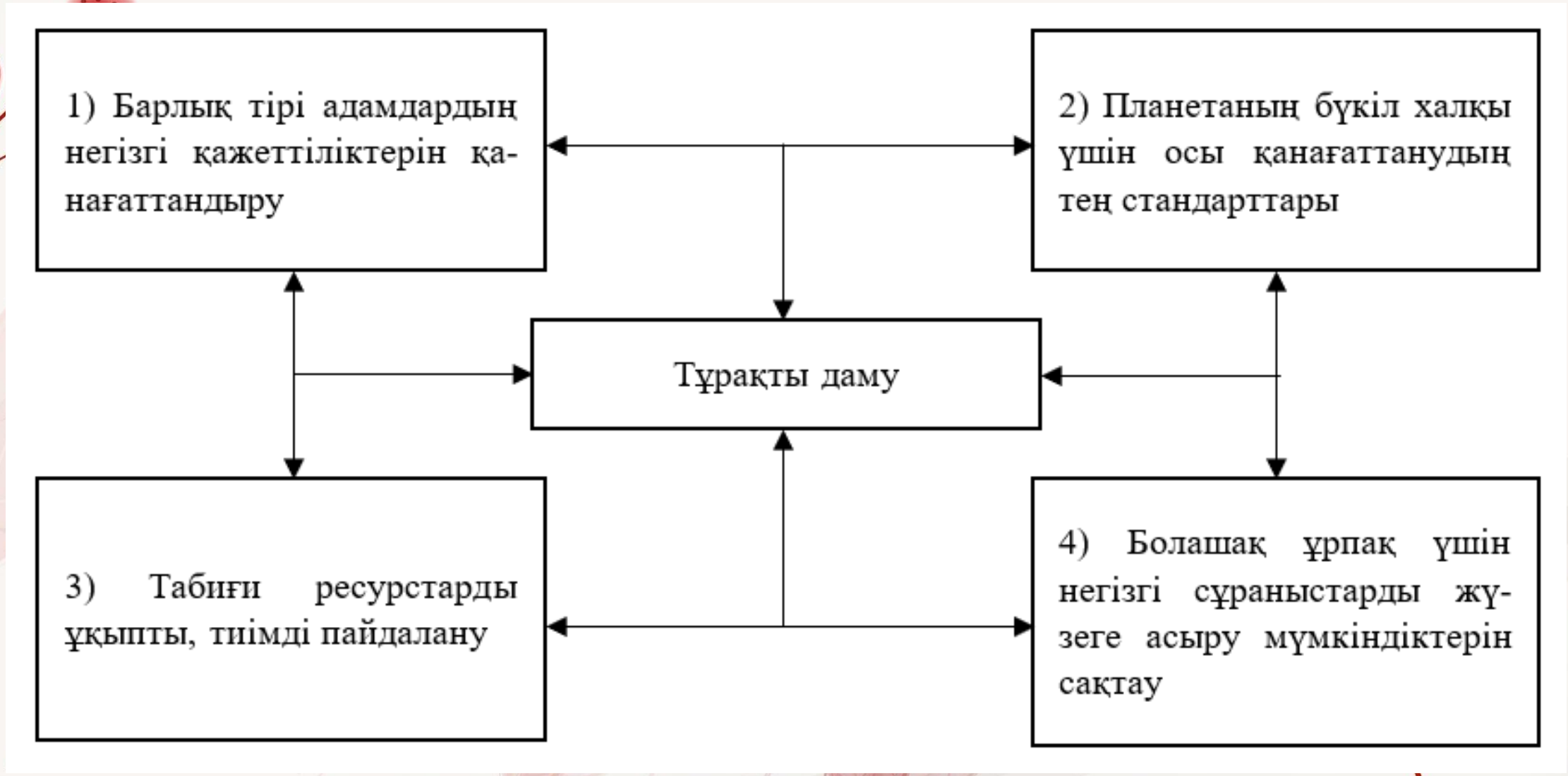
ТҰРАҚТЫ ДАМУҒА КӨШУ ПАРАМЕТРЛЕРІН ТАЛДАУ ЖӘНЕ БОЛЖАУ

Қазақстан Республикасының көптеген әлеуметтік-экономикалық проблемаларының негізінде елде бар ресурстарды олардың өндірісімен салыстырғанда пропорционалды емес тұтынатын тарихи теңгерімсіздік жатыр. Елдің негізгі экономикалық көрсеткіштерін энергияның пайдалы құнын – гигаваттпен (ГВт) өлшенетін қуатты өлшеуге негізделген ортақ өлшем бірлігіне келтіретін болсақ, онда бар ысыраптарды бағалауға болады.

ҚАЗІРГІ ӘЛЕМДЕ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ НЕГІЗГІ ҚҰРАМДАС БӨЛІКТЕРМЕН АНЫҚТАЛАДЫ:

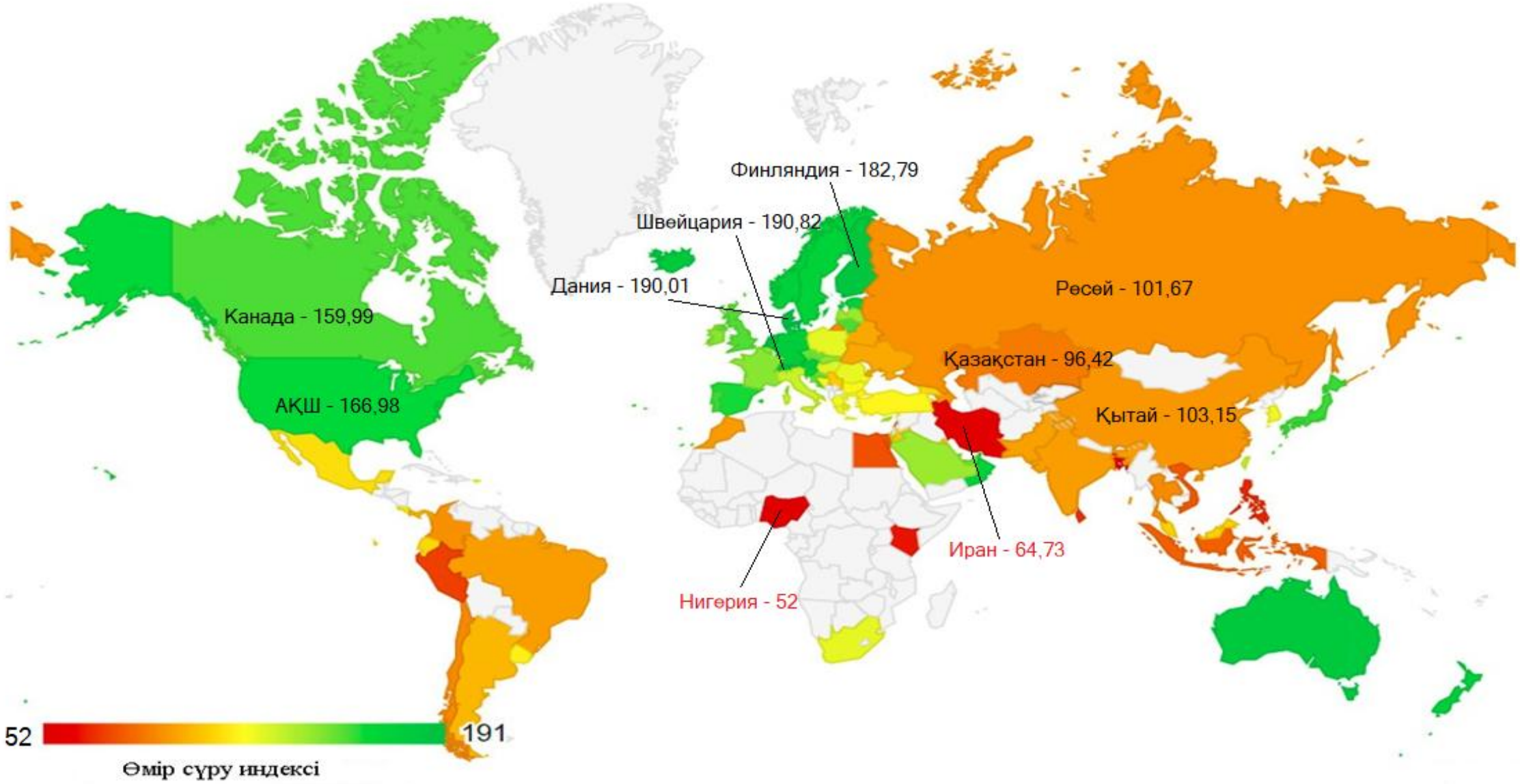
Сонымен қатар, В.А.Лось бойынша «тұрақты даму» тұжырымдамасы бойынша 4 қағидат

Әлем елдеріндегі өмір сапасының индексі, 2021 ж., балл

Орын	Мемлекет	Өмір сүру деңгейі	Сатып алу қабілеті	Өмір құны
1	Швейцария	190,82	110,96	131,75
2	Дания	190,01	94,73	91,67
3	Нидерланды	183,31	83,89	78,64
4	Финляндия	182,79	89,05	77,46
5	Австрия	182,37	78,23	75,49
6	Австралия	181,52	99,29	84,14
7	Исландия	179,10	71,88	96,77
8	Германия	176,76	93,72	70,62
9	Жаңа Зеландия	175,77	81,44	79,14
67	Ресей	101,67	34,61	33,17
72	Қазақстан	96,42	34,92	29,76
83	Нигерия	52	9,78	29,74

Әлем бойынша өмір сүру индексі картасы, 2021 ж., балл

ХАЛЫҚТЫҢ ӨМІР СҮРУ САПАСЫ, ҚАЗАҚСТАН, 2021 Ж.

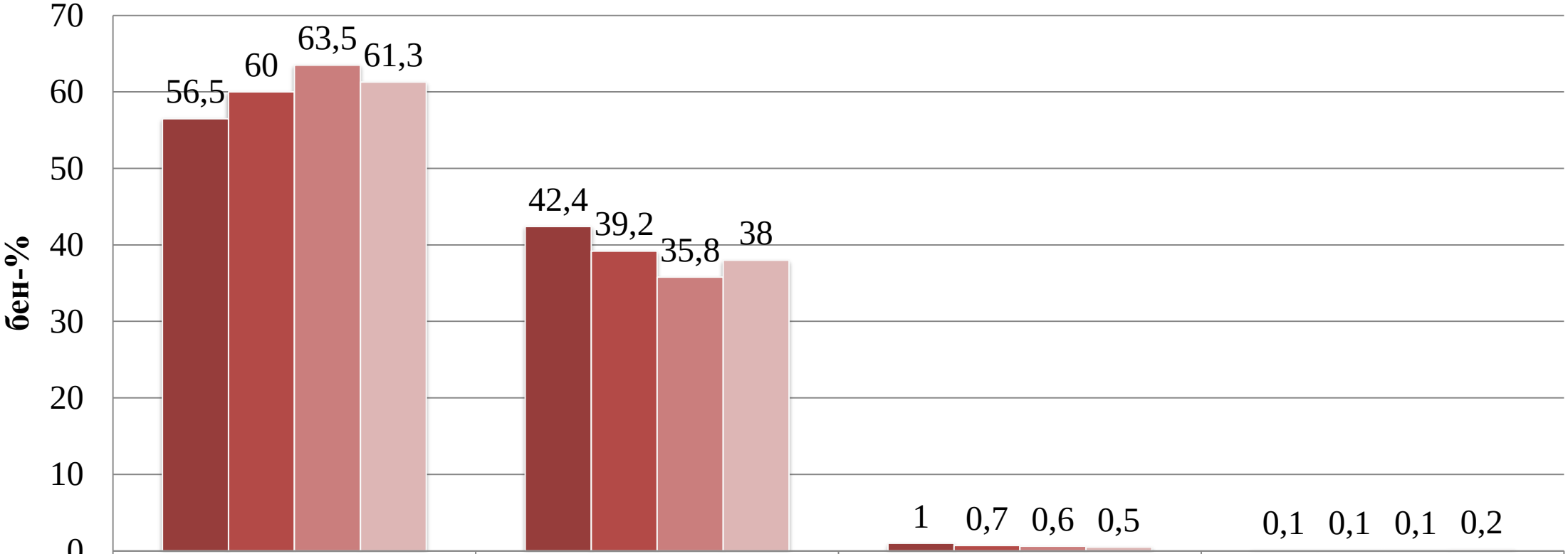
Жыл сайын жүргізілетін халықтың өмір сүру сапасын зерттеу нәтижелері бойынша 2021 жылғы наурызда өз өміріне толық қанағаттанатын респонденттердің үлесі 61,3%-ға дейін төмендеді (2020 жылғы наурызда – 63,5%).

Бұл ретте өз өміріне ішінара қанағаттанған халықтың үлесі 35,8%-дан 38%-ға өсті, ал қанағаттанбағандар үлесі 0,6%-дан 0,5%-ға төмендеді.

Өз кезегінде респонденттердің 54,7%-ы 2021 жылы тұрмыс жағдайына қанағаттанса, бір жыл бұрын олардың үлесі 58,1%-ды құраған.

Жартылай қанағаттандырылған өмір сүру жағдайларының үлесі 40,6%-дан 43,7%-ға өсті, бірақ қанағаттанбағандардың үлесі де 1,2%-дан 1,3%-ға дейін өсті.

Қазақстандағы 2018-2021 ж.ж. респонденттердің өз өмірлеріне қанағаттануы туралы пікірлері, %-бен

	Қанағатты	Жартылай қанағатты	Қанағатсыз	Жауап беруге қиналуда
2018	56,5	42,4	1	0,1
2019	60	39,2	0,7	0,1
2020	63,5	35,8	0,6	0,1
2021	61,3	38	0,5	0,2

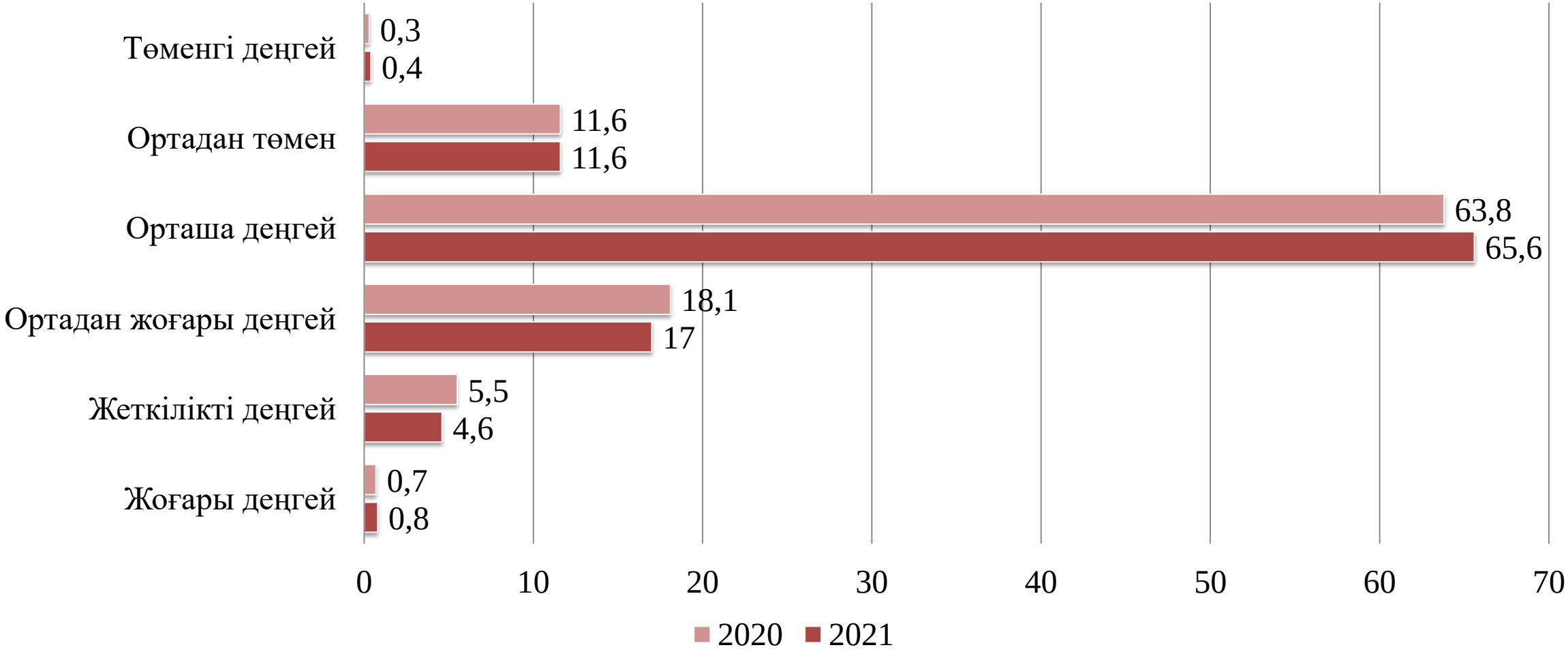
МАТЕРИАЛДЫҚ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ДЕҢГЕЙІ БОЙЫНША БАҒАЛАУ

Материалдық қамтамасыз ету деңгейі бойынша көпшілік өзін орта топқа жатқызды: 65,6% (2020 жылы – 63,8%). Олардан кейін орташадан сәл жоғары 17% (2020 жылы – 18,1%) және 11,6% (2020 жылы – 11,6%) орташадан төмен.

Респонденттердің 0,4%-ы өзін табысы төмен деп санайды (2020 жылы – 0,3%), ауқаттылық деңгейі жоғарылаған – 0,8% (2020 жылы – 0,7%).

Өздерін салыстырмалы түрде ауқаттымын деп санайтындардың үлесі бір жылда 5,5%-дан 4,6%-ға дейін төмендеді.

2020-2021 ж.ж. материалдық қамтамасыз ету деңгейі бойынша бағалау, %-бен

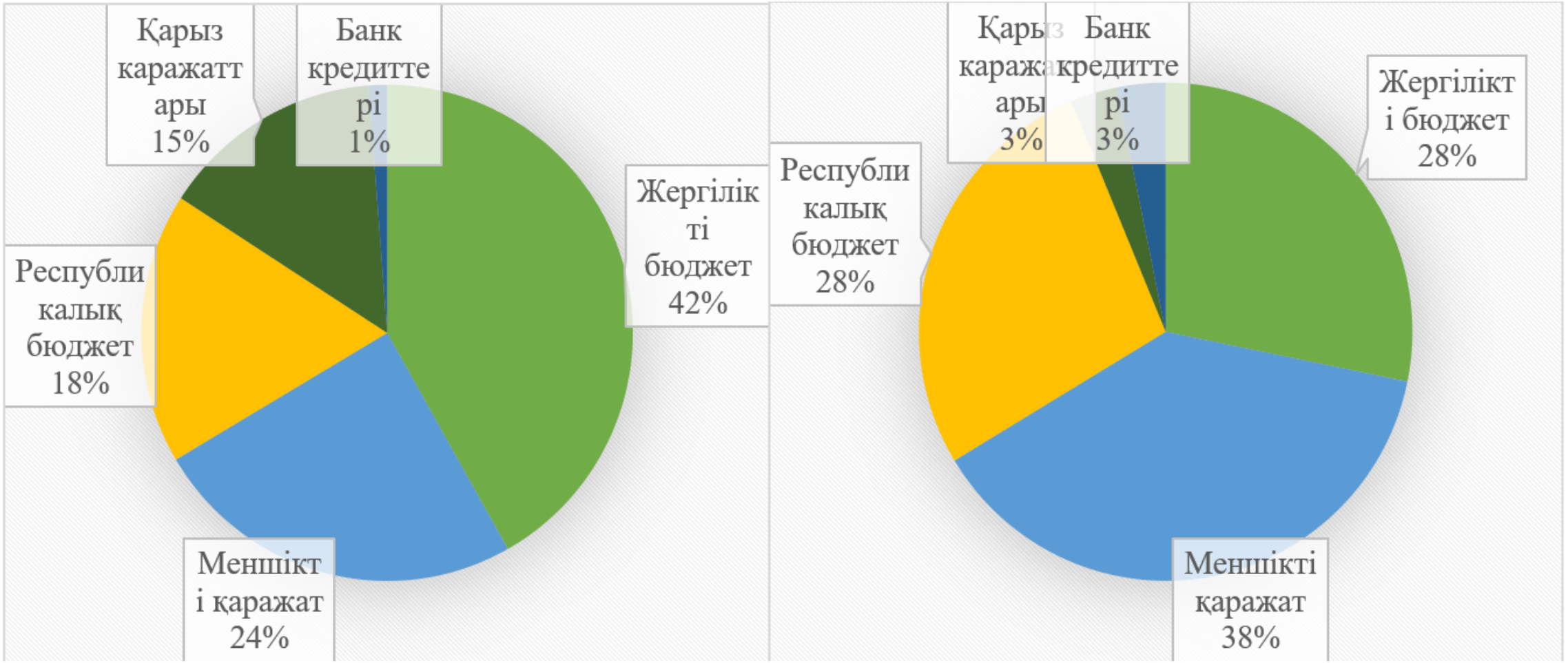

Өмір сүру ұзақтығы, 2021 ж., жас

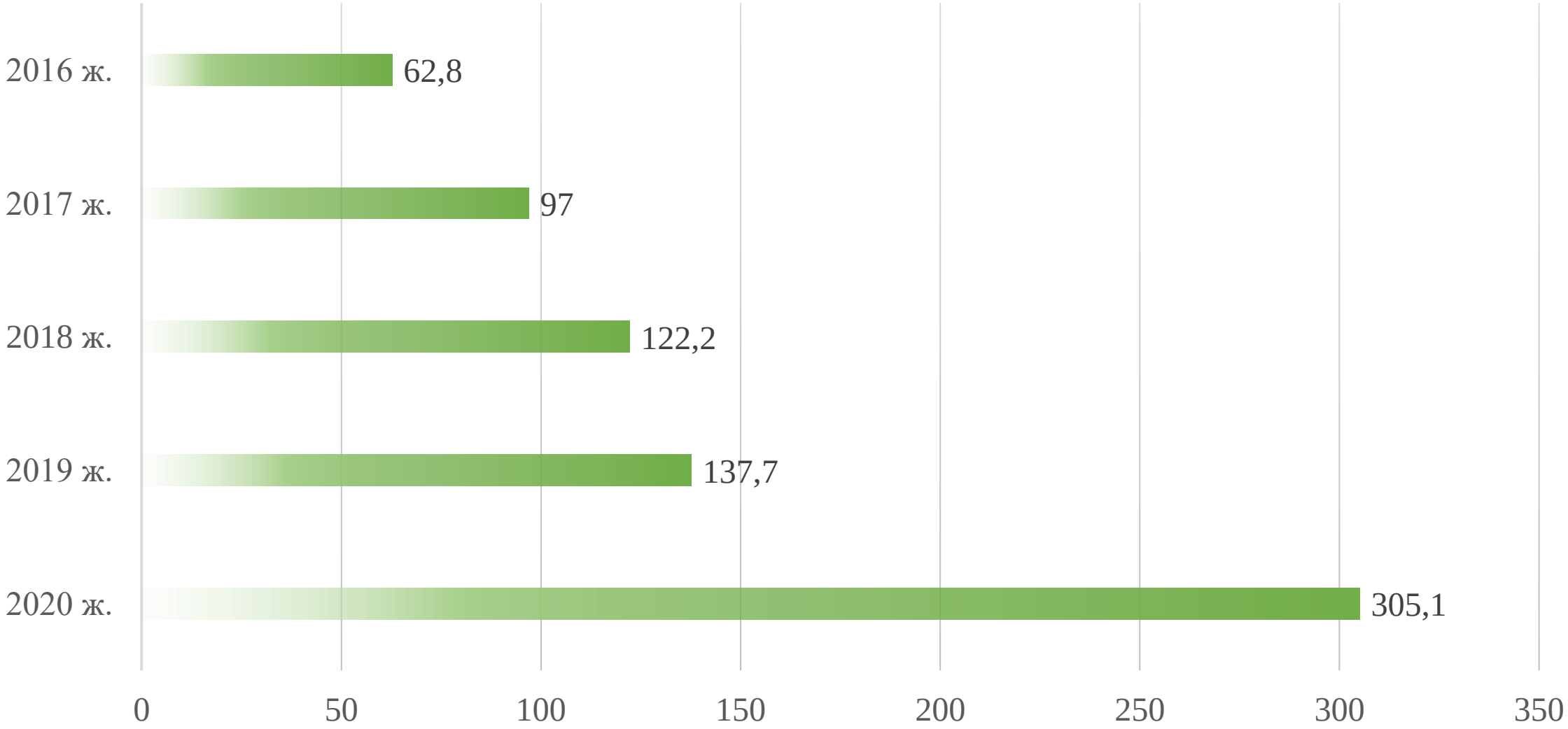
Орын	Мемлекет	Жас ұзақтығы	Әйелдер	Еректер
1	Гонконг	85,29	88,17	82,38
2	Жапония	85,03	88,09	81,91
3	Макао	84,68	87,62	81,73
4	Швейцария	84,25	86,02	82,42
5	Сингапур	84,07	86,15	82,06
6	Италия	84,01	85,97	81,90
7	Испания	83,99	86,68	81,27
8	Австралия	83,94	85,80	82,08
9	Норманд аралдары	83,60	85,31	81,82
10	Исландия	83,52	84,90	82,15
105	Қазақстан	73,90	77,97	69,55
192	Чад	55,17	56,65	53,73
193	Орталық Африка Республикасы	54,36	56,58	52,16

Worldometer(мирометр) мәліметтеріне сәйкес, 2021 жылы әлем халқының өмір сүру ұзақтығы орташа есеппен 73,2 жасты құрады: әйелдер үшін 75,6 жас және ерлер үшін 70,8 жас. Орта есеппен ең ұзақ өмір сүру жасы Гонконгта тіркелген: 85,29 жыл. Көшбасшы елдердің үштігіне Жапония мен Макао да кірді. Ең аз өмір сүру ұзақтығы Орталық Африка Республикасында (барлығы 54,36 жыл) және Чадта (55,17 жыл) тіркелді.

2020 ж.(1-ші диаграмма) және 2019 ж. (2-ші диаграмма) бойынша негізгі капиталға инвестициялар

2016-2020 ж.ж. негізгі капиталға инвестициялар, (Денсаулық сақтау және қызмет көрсету) млрд тг

ТҰРАҚТЫ ДАМУҒА КӨШУ КЕЗЕҢДЕРІ

Дайындық кезеңі (2007-2009 жж.)

тұрақты даму қағидаттарын қоғамдық-саяси қызметтің барлық салаларына енгізу, экономиканы әртараптандыру, технологиялық серпіліс енгізу үшін жағдайларды дайындау.

Бірінші кезең (2010-2012 жж.)

Қазақстан Республикасының әлемдегі бәсекеге барынша қабілетті елу елдің қатарына кіруін қамтамасыз ету

Екінші кезең (2013-2018 жж.)

еліміздің өмір сүру сапасы бойынша әлемдік даму көшбасшылары арасындағы позициясын нығайту, табиғи ресурстарды ұтымсыз пайдаланудан болатын ысыраптарды айтарлықтай азайту және еліміздің экологиялық тұрақтылығының жоғары деңгейін қамтамасыз ету.

Үшінші кезең (2019-2024 ж.ж.)

тұрақты дамудың қабылданған халықаралық критерийлеріне қол жеткізу.

АУМАҚТАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ:

1

- Жаңа елді мекендерде немесе қалаларда тұрғын үйлер салу, жоспарлау шешімдерінде ыңғайлы көлік инфрақұрылымын құру, әкімшілік, іскерлік және сауда орталықтарына, әлеуметтік мекемелерге оңай қол жетімділік ескеріледі.

2

- Ғимарат ұяшық қағидасы бойынша жүзеге асырылады, яғни жасыл аулалар, ойын алаңдары жасалуда; көпқабатты үйлері бар іскерлік аудандар тұрғын үйлердің жасыл аймақтарынан бөлінген

3

- Көлік инфрақұрылымын құру кезінде ең экологиялық таза көлікке артықшылық беріледі (троллейбустар, трамвайлар, фуникулерлер, көтерілген және жер үсті электр пойыздары және т.б.); қоғамдық көлікті дамытуға үлкен көңіл бөлінуде; велосипедтерді пайдалану ынталандырылады және қолдау көрсетіледі.

АУМАҚТАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ:

4

- Өңірдің демографиялық және экономикалық дамуына қатысты тұрғын үй алаңдары мен әкімшілік-іскерлік орталықтардың жанындағы автотұрақтардың сенімді есебі жүргізіледі;

5

- Аумақтарды абаттандыруға көп көңіл бөлінеді, яғни жасанды су қоймалары (мүмкіндік бар жерде), саябақтар, аллеялар, жағалаулар және т.б.

6

- Функционалдық мақсат демографиялық перспективаларды, аймақтық экономикалық ерекшеліктерді (мысалы, өнеркәсіптік кәсіпорындарды ескере отырып құрылады) және тіпті макроэкономикалық көрсеткіштерді ескере отырып есептеледі;

АУМАҚТАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ:

7

- Инженерлік инфрақұрылымды құру кезінде әрбір тоқсанда жаңартылатын энергияның жергілікті көздерін пайдалану мүмкіндігі ескеріледі;

8

- Өңірлік энергетикалық жүйенің мүмкіндіктеріне байланысты ішкі энергия үнемдейтін технологияларды (табиғи желдетуді және жарықтандыруды қамтамасыз ететін құрылғылар) пайдалану мүмкіндігі салынуда;

9

- Пайдаланылған суды кәдеге жаратудың, «сұр» деп аталатын суды тазартудың, яғни шаруашылық үшін пайдаланылатын жергілікті жүйелермен үйлестіре отырып, тиімді сумен жабдықтау және канализация жүйесі құрылуда (су объектілеріне жіберілгенге дейін максималды бастапқы тазартылған кәріз).

АУМАҚТАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ:

10

- Қатты тұрмыстық қалдықтарды бөлек жинау, қайталама материалдарды барынша қайта өңдеу жүйесі құрылуда, қатты емес тұрмыстық қалдықтарды компосттау бойынша халыққа қолайлы схемалар пысықталуда;

11

- Ғимараттардың сәулеттік келбеті жергілікті жер бедерінің ерекшеліктеріне, қалыптасқан ұлттық сәулет дәстүрлеріне сәйкес келеді.

12

- Жас топтарының айырмашылығын ескере отырып, қоғамды белсенді өзара әрекеттесуге ынталандыратын салауатты, шығармашылық белсенді қоғамның білім беру, мәдени және рухани дамуы үшін қажетті әлеуметтік инфрақұрылым объектілерін құру.

АУМАҚТАРДЫҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ:

13

- Қалдықтарды сұрыптау мен өңдеуді ұтымды ету мәселесін кешенді шешу;

14

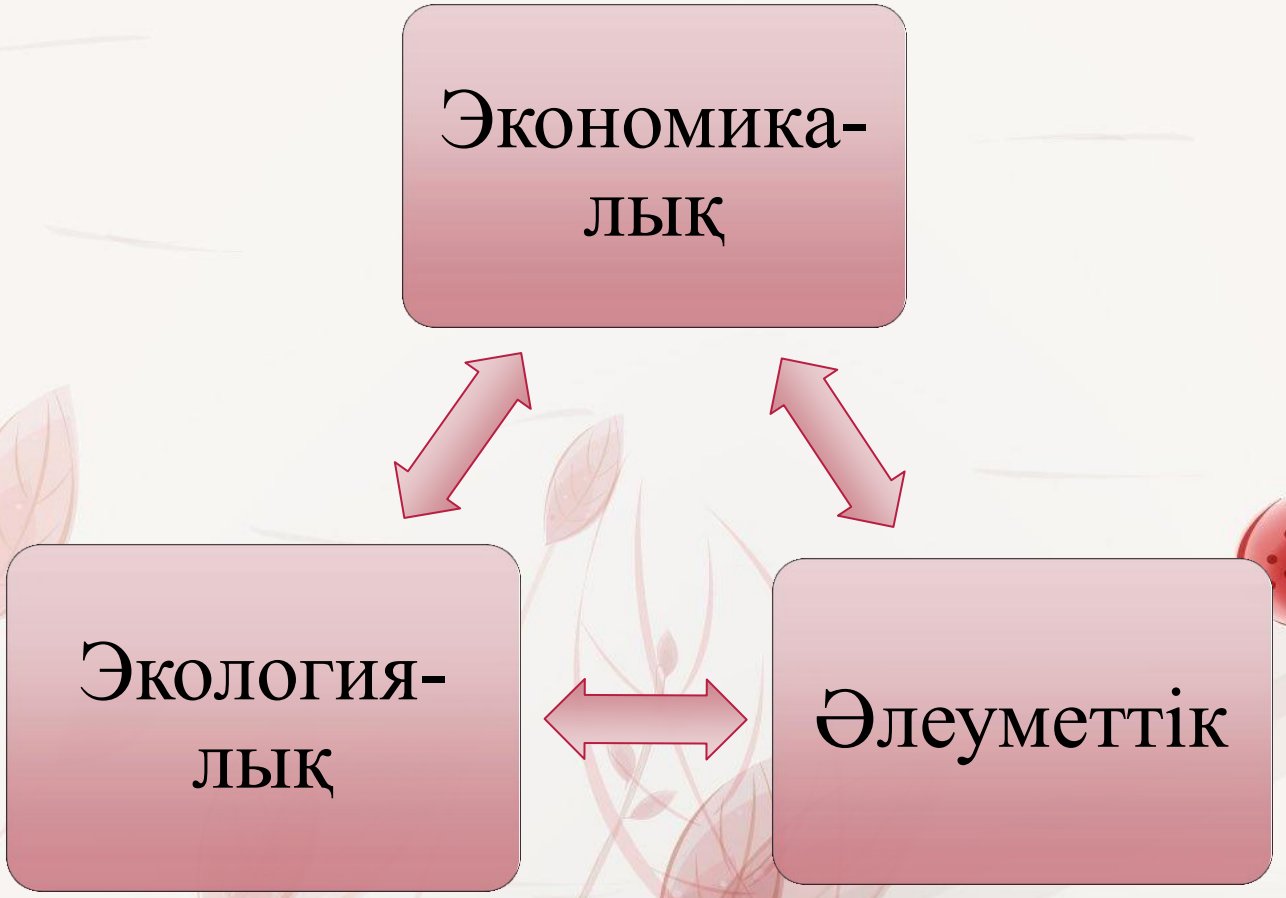
- Қоғамдастық өмірін қозғалысқа келтіретін қарым-қатынастарды ынталандыру

15

- Әртүрлілікті, өзін-өзі қамтамасыз ететін шағын қауымдастықтар мен шағын бизнес шеңберінде толыққанды жергілікті экономиканы дамыту.

ТҰРАҚТЫ ДАМУДЫҢ ҮШТІК ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ

Тұрақты даму тұжырымдамасы үш негізгі көзқарасты біріктіру нәтижесінде пайда болды, олар:

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ПЛАТФОРМА

Тұрақты даму концепциясына экономикалық көзқарас, ең болмағанда, осы кіріс өндірілетін жиынтық капитал сақталған жағдайда өндірілуі мүмкін жиынтық табыстың максималды ағыны туралы Хикс-Линдал теориясына негізделген. Бұл тұжырымдама шектеулі ресурстарды оңтайлы пайдалануды және экологиялық таза – табиғатты, энергияны және материалды үнемдейтін технологияларды пайдалануды, соның ішінде шикізатты өндіру мен өңдеуді, экологиялық таза өнім жасауды, өңдеуді және қалдықтарды азайтуды, жоюды білдіреді.

2019-2020 Ж.Ж. ЖІӨ БОЙЫНША ЕЛДЕРДІҢ ТІЗІМІ, МЛРД ДОЛЛ.

Орын	Мемлекет	Дүниежүзілік Банк мәліметі		Халықаралық Валюталық Қор		Әлемдегі үлесі, 2021, %
		2019	2020	2020	2021	
1.	Қытай	23444	24273	24168	27206	18,62
2.	АҚШ	21433	20937	20894	22998	15,74
3.	Үндістан	9562	8907	9005	10219	6,99
4.	Жапония	5328		5305	5615	3,84
5.	Германия	4644	4470	4537	4857	3,32
6.	Ресей	4284	4133	4118	4490	3,07
7.	Индонезия	3332	3302	3302	3566	2,44
8.	Бразилия	3248	3154	3153	3436	2,35
9.	Біріккен корольдігі	3242	3019	3041	3403	2,33
10.	Франция	3321	3115	3017	3362	2,30
42.	Қазақстан	509	501	501	543	0,37

НЕ СЕБЕПТІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК БАНК МӘЛІМЕТІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ВАЛЮТАЛЫҚ ҚОР МӘЛІМЕТІНЕН ӨЗГЕШЕ?

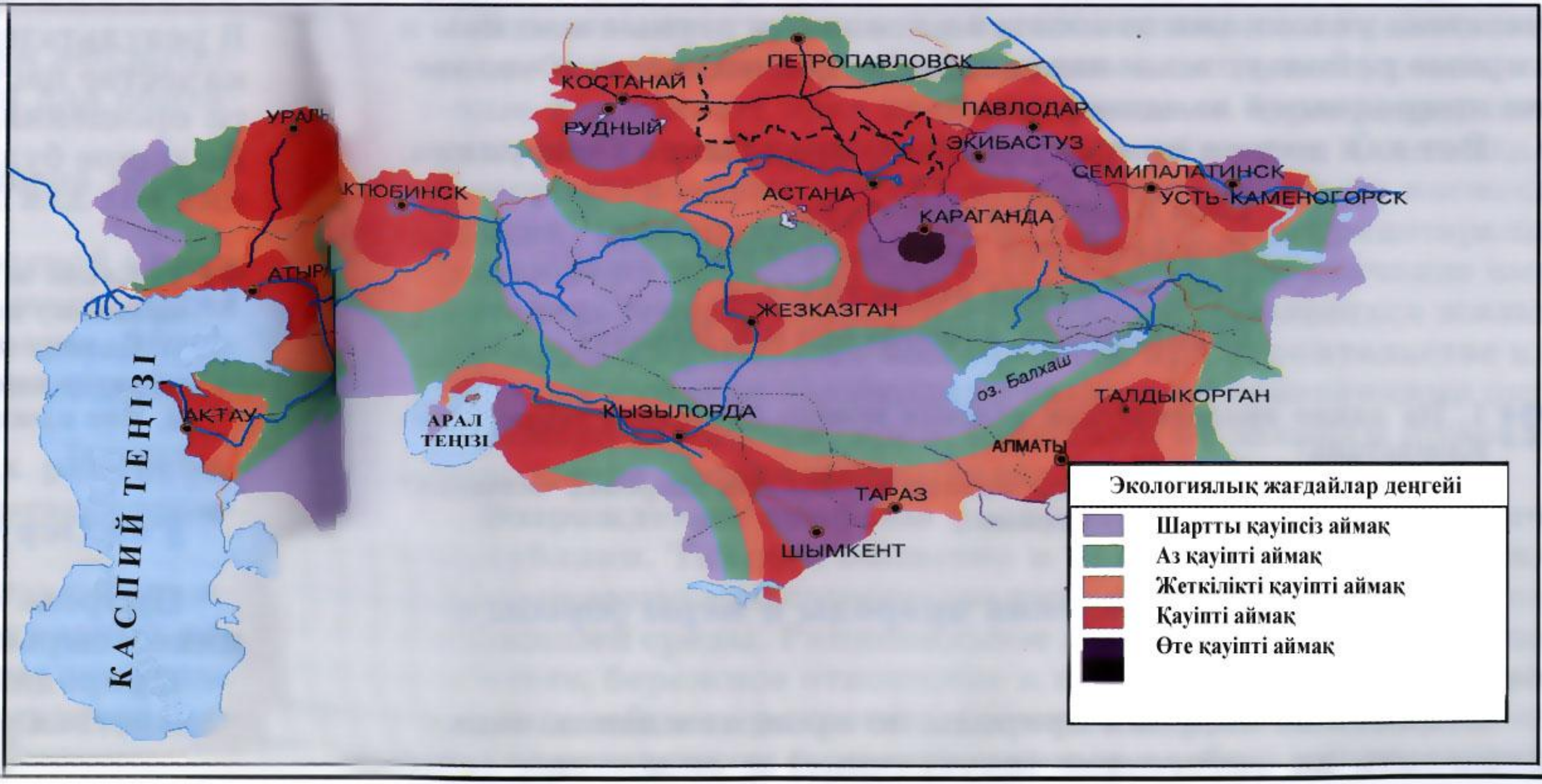
Доллар тұрақты емес болғандықтан, Дүниежүзілік банк жыл сайын, ал ХВҚ өткен жылдардағы елдердің негізгі макроэкономикалық көрсеткіштерін жылына екі рет қайта есептейді. Қайта есептеуден кейінгі мәндердің айырмашылығы ондаған пайызға жетуі мүмкін. Бірыңғай валюталық одаққа кіретін елдердің ЖІӨ (Сатып алу қабілетінің паритеті бойынша), мысалы, еуроаймақ, сондай-ақ әртүрлі «коэффициенттермен» қайта есептелуі мүмкін.

ӘЛЕУМЕТТІК БАҒДАРЛАМА

Дамудың тұрақтылығының әлеуметтік құрамдас бөлігі адамға бағытталған әлеуметтік және мәдени жүйелердің тұрақтылығын сақтауға, соның ішінде адамдар арасындағы деструктивті қақтығыстардың санын азайтуға бағытталған. Бұл тәсілдің маңызды аспектісі пайданы әділ бөлу болып табылады. Сондай-ақ жаһандық ауқымда мәдени капитал мен әртүрлілікті сақтау, сондай-ақ үстемдік етпейтін мәдениеттерде кездесетін тұрақты даму тәжірибесін неғұрлым толық пайдалану қажет. Тұрақты дамуға қол жеткізу үшін қазіргі қоғам тарихи тәжірибені есепке алатын және ынталандыратын тиімдірек шешім қабылдау жүйесін құруы керек. Тек ішкі ғана емес, ұрпақаралық әділеттілікке қол жеткізу маңызды.

ҚОРШАҒАН ОРТА КОМПОНЕНТІ

Экологиялық тұрғыдан алғанда тұрақты даму биологиялық және физикалық табиғи жүйелердің тұтастығын қамтамасыз етуі керек. Бүкіл биосфераның жаһандық тұрақтылығы тәуелді болатын экожүйелердің өміршеңдігі ерекше маңызға ие. Сонымен қатар, «табиғи» жүйелер мен мекендеу ортасы ұғымын, мысалы, қалалар сияқты адам жасаған орталарды қамтуы үшін кеңінен түсінуге болады. Мұндай жүйелерді қандай да бір «идеалды» статикалық күйде ұстаудың орнына, олардың өзін-өзі сауықтыру мүмкіндіктерін және өзгерістерге динамикалық бейімделуін сақтауға басты назар аударылады. Табиғи ресурстардың тозуы, ластануы және биологиялық әртүрліліктің жоғалуы экологиялық жүйелердің өзін-өзі сауықтыру қабілетін төмендетеді.

Қазақстанның экологиялық жағдайы.

ҰҒЫМДАРДЫҢ БІРЛІГІ

Осы әртүрлі перспективаларды үйлестіру және оларды тұрақты дамуға қол жеткізу құралы ретінде нақты іс-әрекеттерге аудару өте күрделі міндет болып табылады, өйткені тұрақты дамудың барлық үш элементі теңгерімді түрде қарастырылуы керек.

Осы үш ұғымның өзара әрекеттесу механизмдері де маңызды. Экономикалық және әлеуметтік элементтер бір-бірімен өзара әрекеттесе отырып, бір ұрпақтың ішінде әділеттілікке жету (мысалы, кірістерді бөлуге қатысты) және кедейлерге атаулы көмек көрсету сияқты жаңа міндеттерді тудырады.

Соңында, әлеуметтік және экологиялық элементтер арасындағы байланыс ұрпақ ішілік және ұрпақ аралық теңдік, оның ішінде болашақ ұрпақтардың құқықтарын құрметтеу және халықтың шешім қабылдауға қатысуы сияқты мәселелерге қызығушылық тудырады.

ЖАҢҒЫРТУ: ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕЛІК ТӘСІЛДЕР

Әлеуметтік ортада (оның әртүрлі деңгейінде – микро-, мезо-, макродеңгейде) экологиялық, демографиялық, технологиялық, экономикалық, саяси, әлеуметтік-мәдени, әлеуметтік-психологиялық (т.б.) әртүрлі жылдамдықтағы, масштабтағы, күрделіліктегі өзгерістер, бағыт орын алады. Осы сансыз өзгерістердің барлығы әртүрлі себептермен (факторлар, көздер) туындаған, олардың иерархиясын қайта құру өте қиын, өйткені олардың көпшілігі бар және олардың арасында біртүрлі қатынастар бар. Құрылымдық (әлеуметтік топтардың мүдделері мен құндылықтары), нормативтік (нормалар мен әдет-ғұрыптар жүйелері) және мінез-құлық (жеке қалаулар) факторлары, әрине, әлеуметтік өзгерістер көздерінің толық жиынтығынан алыс болса да, маңызды болып табылады. Әлеуметтік өзгерістер әртүрлі конфигурацияларды қабылдайды.

ӘЛЕУМЕТТАНУШЫ У.МУРДЫҢ ПІКІРІНШЕ, ӘЛЕУМЕТТІК ӨЗГЕРІСТЕРДІҢ БАҒЫТТЫЛЫҒЫМЕН ЕРЕКШЕЛЕНЕТІН ТОҒЫЗ МОДЕЛІ БАР:

біртіндеп және үздіксіз өсу	циклдік өсу	логистикалық өсу
стадиалы сатылы эволюция	тармақталған, көп сызықты динамика	логистикалық қисыққа сәйкес құлдырау
біркелкі емес даму	циклдік векторсыз динамика	экспоненциалды өсу

МОДЕРНИЗАЦИЯ ПАРАДИГМАСЫ

Модернизация парадигмасы XX ғасырдың ортасында еуропалық отарлық империялардың ыдырауы және Азия, Африка және Латын Америкасында көптеген "жас ұлттардың" пайда болуы жағдайында тұжырымдалды.

Модернизация перспективасы-оның мазмұнына түзетулер енгізген нақты даму үдерістерімен үнемі өзара әрекеттесуде дамыған теорияның мысалы.

МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУ МЕКТЕБІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫНЫҢ КЕЛЕСІ КЕЗЕҢДЕРІН БӨЛІП КӨРСЕТУГЕ БОЛАДЫ:

1950 жылдардың екінші жартысы – 1960 жылдардың бірінші жартысы

классикалық нұсқадағы модернизациялық зерттеулердің тууы және қарқынды өсу кезеңі; Г.Алмондтың айтуынша, модернизациялық зерттеулер 1960 жылдардың ортасына дейін «өсіп келе жатқан салалар» болды;

1960 жылдардың соңы – 1970 жылдар

модернизация перспективасы ішкі де, сыртқы да маңызды сынға ұшыраған сын кезең - артта қалудың бәсекелес теорияларынан (тәуелділік, тәуелді даму; 1960 жылдары тұжырымдалған), И.Валлерштейннің әлемдік жүйе талдауынан (1970 жылдың екінші жартысы) 1990), неомарксизм

МОДЕРНИЗАЦИЯЛАУ МЕКТЕБІНІҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫНЫҢ КЕЛЕСІ КЕЗЕҢДЕРІН БӨЛІП КӨРСЕТУГЕ БОЛАДЫ:

1980 жылдар

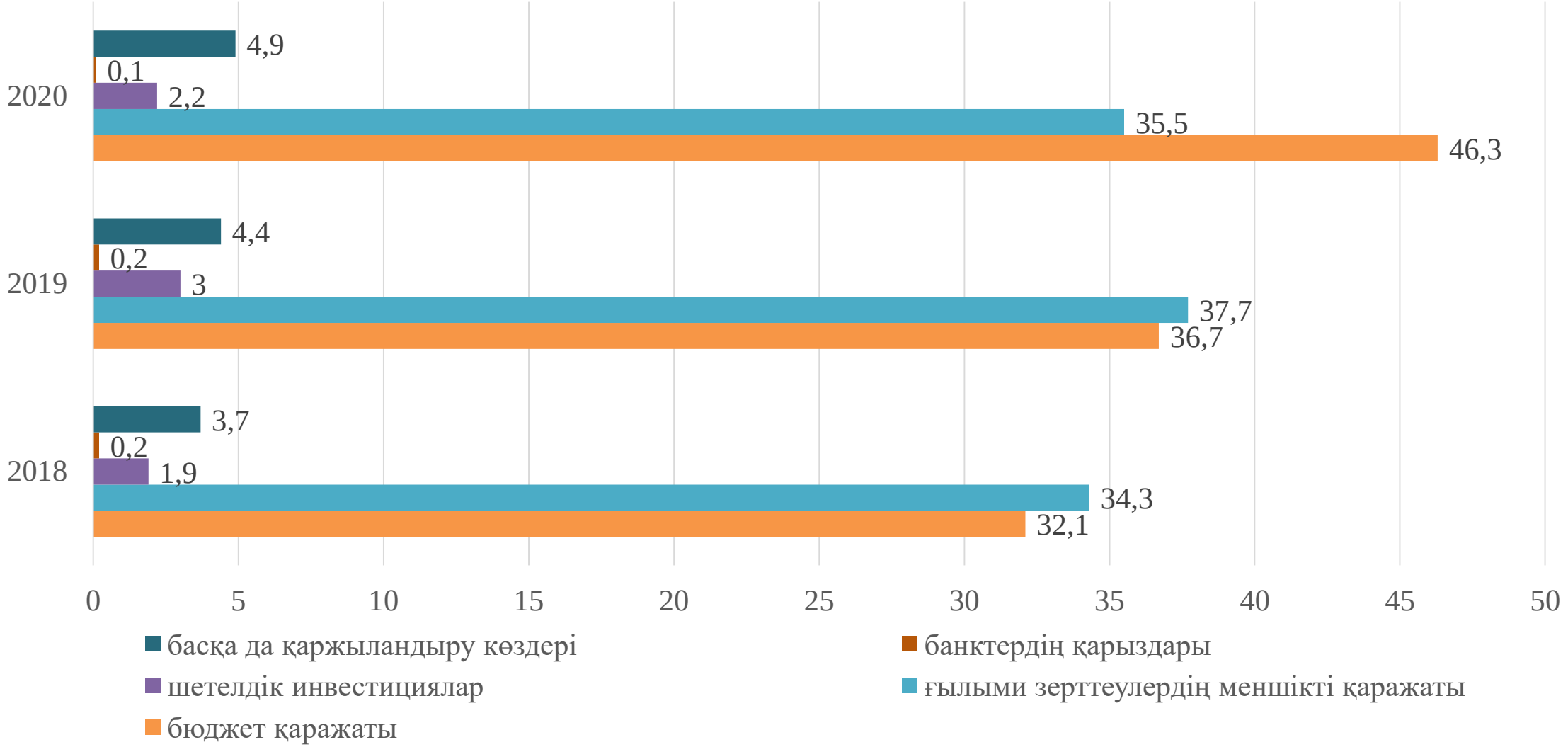
модернизация, тәуелділік және әлемдік-жүйелік талдау мектептерінің жақындасу тенденциялары айқындалған модернизациялық зерттеулердің жандануының посткритикалық кезеңі; Э.Соу бұл кезеңдегі модернизациялық зерттеулерді «жаңа модернизациялық зерттеулер» деп атайды;

1980 жылдардың соңы – 1990 жылдар

неомодернизацияның қалыптасуына және постмодернизациялық талдауға Орталық-Шығыс Еуропа мен Еуразия елдеріндегі орасан зор өзгерістер көп әсер етті.

Қазақстан ғылымының жалпы сипаттамасы

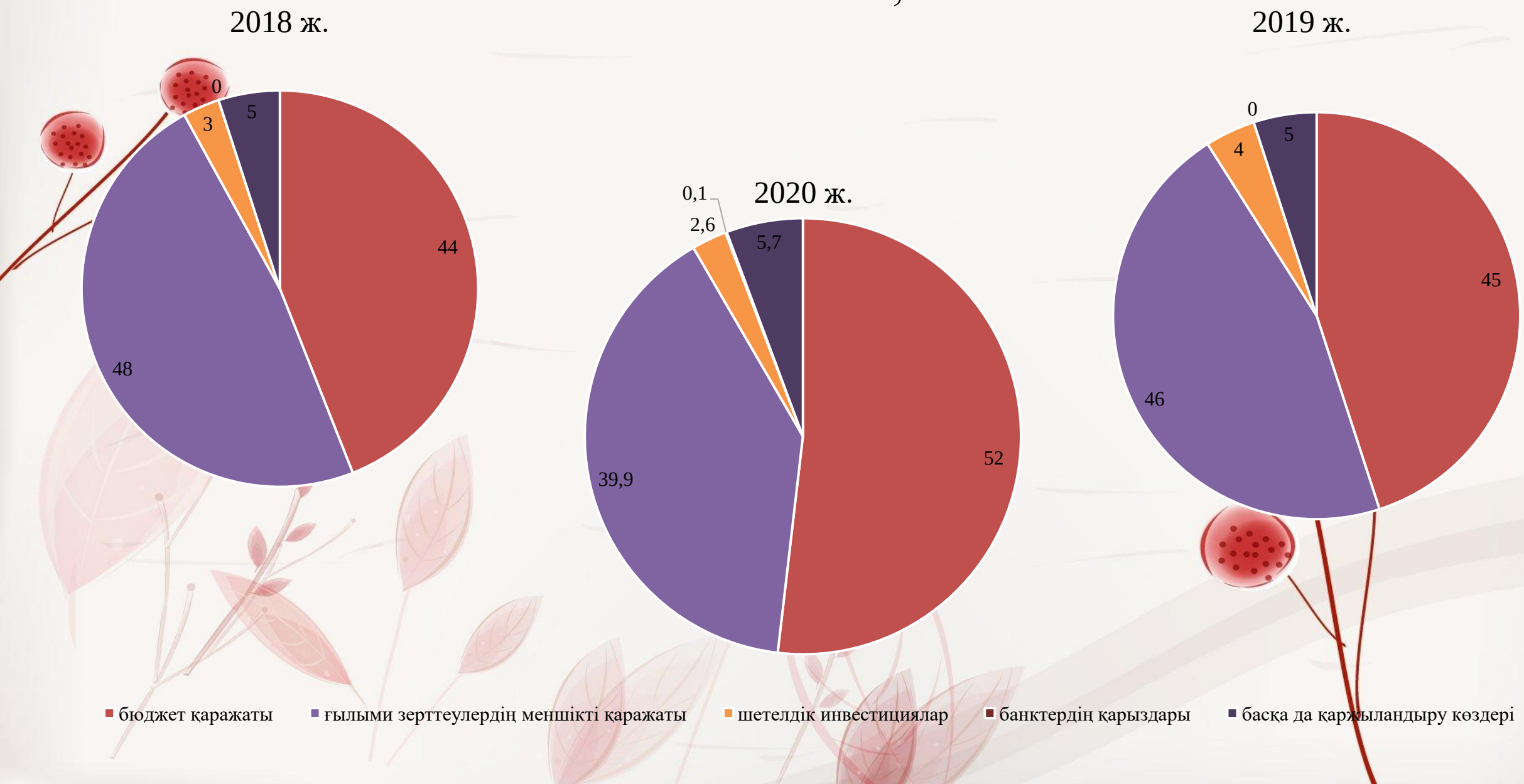
Қаржыландыру көздері бойынша ҒЗТКЖ-ға ішкі шығыстардың көлемі, 2018-2020 ж.ж., млрд тг

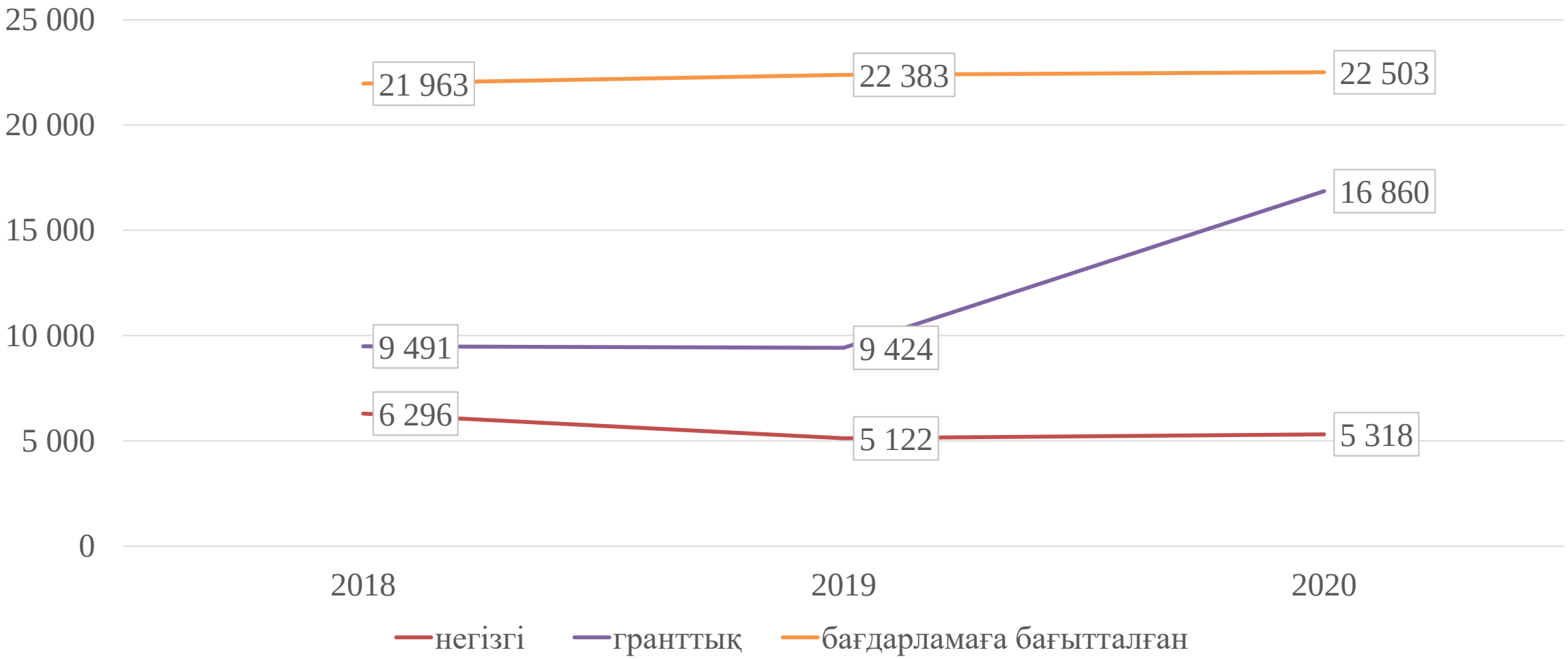
Қазақстан Республикасы бойынша 2016-2020 ж.ж. ҒЗТКЖ-ға ішкі шығыстар көлемі, млрд тг, %

Көрсеткіш	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Шығыстар, млрд тг	66,6	68,9	72,2	82,3	85,2
ЖІӨ-ден үлесі, %	0,1	0,11	0,12	0,12	0,12

Қаржыландыру көздері бойынша ҒЗТКЖ-ға ішкі шығыстардың көлемі, 2018-2020 ж.ж., %-бен

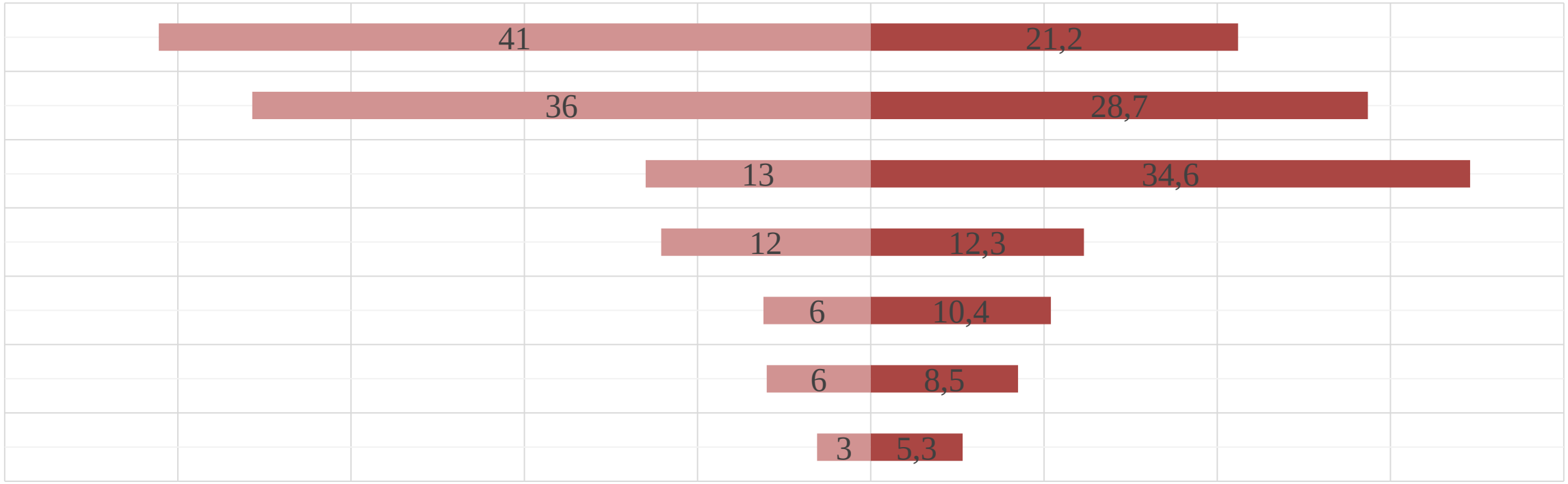
Қаржыландыру нысандары бойынша ҒЗТКЖ-ға ішкі шығыстар, 2018-2020 ж.ж., млн тг

2018-2020 жылдарға арналған қазақстандық басылымдардың әлемдік ғылыми еңбектер ағынындағы үлесі

Жылдар	**Жарияланымдар саны**		**Қазақстанның әлемдік жарияланымдар-дан үлесі, %**
	Әлем	Қазақстан	
2018	3210401	3463	0,11
2019	3378818	4096	0,12
2020	3189599	4000	0,13
2018-2020	9778818	11559	0,12

Ғылым салалары бойынша Қазақстанның 2018–2020 жылдарға арналған басылымдарының құрылымы, %

	Өнер және гуманитарлық	Аграрлық ғылымдар	Биологиялық ғылымдар	Қоғамдық ғылымдар	Медицина	Техникалық ғылымдар	Жаратылыстану ғылымдары
Қазақстан	3	6	6	12	13	36	41
Әлем	5,3	8,5	10,4	12,3	34,6	28,7	21,2

Қазақстан Әлем

Қазақстанның әлеуметтік ғылымдар саласындағы басылымдары бар журналдардың квартилдері бойынша таралуы,
InCites (Clarivate Analytics) мәліметтері бойынша 29.04.2021 ж.

ЖАҢҒЫРТУ ТЕОРИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ САЯСИ ЖАҢҒЫРУЫ

Жаңғыру тақырыбы, яғни заманауи қоғам құру және Қазақстанның жаһандық әлемге толыққанды интеграциялануы бүгінгі таңда еліміздің әлеуметтік-экономикалық және саяси өміріндегі өзекті мәселеге айналды. Бұл жерде дамудың өтпелі кезеңінің соңғы кезеңге өтуін көрсететін объективті логика бар. Бірақ, реформалардың жаңа кезеңіне, оның ішінде саяси кезеңге шындап ұмтылып отырған биліктің де субъективті еркі бар екені маңыздырақ сияқты. Бұл ретте жаһандық әлемге интеграциялану, жоғары технологиялық экономика құру, заманауи білім беруді дамыту, халықтың өмір сүру деңгейінің жоғары деңгейін қамтамасыз ету және, әрине, саяси модернизация арқылы бұл мақсатқа қалай жетуге болатыны туралы нақты көзқарас бар.

ҚОРЫТЫНДЫЛАЙ КЕЛЕ, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҒЫЛЫМДЫ ДАМЫТУДЫҢ НЕГІЗГІ ЖОЛДАРЫ РЕТІНДЕ МЫНАЛАР ҰСЫНЫЛАДЫ:

ғылымды қаржыландыруды дамыған елдерде қабылданған ЖІӨ-нің 1,0-3,0% деңгейіне дейін арттыру. ҒЗТКЖ және жалпы ғылымда практикалық нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған ғылымды қаржыландырудың жаңа тетіктерін әзірлеу. Ғылыми зерттеулерді әлемдік жетістіктер деңгейінде жүргізуге мүмкіндік беретін заманауи дәлме-дәл аспаптар мен қымбат жабдықтарды сатып алу үшін бірнеше жылдар бойы қаржы ресурстарын жинақтау мүмкіндігін енгізу;

ғылымды басқарудың ашық, мақсатқа сай жүйесін әзірлеу (бюрократиялық схемаларсыз, шамадан тыс есеп берулерсіз және т.б.);

анық, түсінікті және қолжетімді көрсеткіштер мен преференциялармен ғылымды қаржыландыруға бизнесті ынталандыру мәселелерін заңнамалық тұрғыдан әзірлеу. Ғылыми институттарды олардың материалдық-техникалық базасын және ғылыми кадрлардың дәрежесінің көрсеткіштерін және олардың жетістіктерін ескере отырып санаттау;

ғылыми қызметкердің орташа жалақысын арттыру. «Ғылым туралы» Заңға базалық қаржыландыру субъектілерін кеңейту бөлігінде ғылыми ұйымдарға қойылатын талаптарға/стандарттарға сәйкес келетін және рейтингі мен санаты жоғары үкіметтік емес ұйым да субъекті бола алатындай өзгерістер енгізу. Жетекші ғалымдардың және барлық ғылыми қызметкерлердің негізгі еңбекақысын 80% мөлшерінде лайықты төлеуді көздейтін базалық қаржыландыру көлемін ұлғайту. Соңғы 10 немесе кемінде 5 жылдағы ғылыми ұйымдарды қаржыландырудың тиімділігіне ғылыми зерттеулер нәтижелерінің республика экономикасы үшін пайдалылығы тұрғысынан талдау жүргізу (өндіріске енгізу, патенттерді сату, әлемдік деңгейде мойындау және т.б.).);

жас ғалымдардың өсіп-өнуіне өзекті тақырыптарды әзірлеуге жағдай жасау, олардың шетелдік ірі ғылыми институттарда ғылыми тағылымдамадан (тегін) өтуін қамтамасыз ету;

жалпы ғылымды және қазақстандық ғалымдардың ғылыми жетістіктерін танымал етуді жақсарту үшін әлемдік тәжірибе мен мойындалған жетекші ғылыми журналдарды қаржыландыруды ашу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 2007-2024 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының орнықты дамуға көшу концепциясы
- Әділет.заң.кз, О Концепции перехода Республики Казахстан к устойчивому развитию на 2007-2024 годы https://adilet.zan.kz/rus/docs/U060000216_
- https://nauka-nanrk.kz/assets/2021/%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%20%D0%B3%D0%BE%D1%82/%D0%9D%D0%B0%D1%86-%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%8B%20%D1%80%D1%83%D1%81-13-12-2021.pdf
- Бобылев С. Н., Гирусов Э. В., Перелет Р. А. Экономика устойчивого развития. Учебное пособие. Изд-во Ступени, Москва, 2004, 303 сс., ISBN 5-94713-046-7
- Васильева Е. Стратегия моды: феномен нового и принцип устойчивости // Теория моды: тело, одежда, культура. № 52, 2019, с. 19-35/
- Гвишиани Д. М. Мосты в будущее. Институт системного анализа, УРСС, Москва, 2004
- Марфенин Н. Н. Устойчивое развитие человечества. Учебник (Серия: Классический университетский учебник). М.: Издательство МГУ, 612 с.
- Хайдуков Д. С., Тасалов К. А. Основы обеспечения устойчивого развития городской агломерации // Материалы XIV Международной конференции МГУ «Государственное управление в XXI веке», — М.: «Университетская книга», 2017. С. 783—789 ISBN 978-5-91304-707-6
- Хайдуков Д. С., Тасалов К. А. Реализация концепции устойчивого развития в региональном управлении // Сборник материалов I научно-практической конференции «Эффективное управление», МГУ. — М.: Издательство «Полиграф сервис», 2015, 206 с., ISBN 978-5-86388-218-5
- https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D0%B5_%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5
- https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B0#%D0%A3%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B0:_%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D0%B8%D0%B8
- Фарли Дж.; Коллин Х. Устойчивая мода: прошлое, настоящее и будущее. Нью-Йорк: Академик Блумсбери, 2015.
- ↑Перейти обратно:[1] [2] Васильева Е. Стратегия моды: феномен нового и принцип устойчивости // Теория моды: тело, одежда, культура. № 52, 2019, с. 19-35.
- ↑ Васильева Е. Стратегия моды: феномен нового и принцип устойчивости // Теория моды: тело, одежда, культура. № 52, 2019, с. 20
- http://www.hist.msu.ru/Labs/Ecohist/OB8/poberej.htm

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!

